

Fundacja na rzecz
Efektywnego
Wykorzystania
Energii

Polish
Foundation
for Energy
Efficiency

PROGRAMY OCHRONY POWIETRZA PROGRAMY POPRAWY JAKOŚCI POWIETRZA

Zagadnienia, problemy, wskazania

Opracował: mgr inż. Jerzy Piszczek

Katowice, grudzień 2009r.

I. WPROWADZENIE

Praktyczna realizacja zasad zrównoważonego rozwoju bez wątpienia uzależniona jest od podejmowania działań we wszystkich aspektach ochrony środowiska. Niepoślednią rolę w całości działań odgrywają działania służące ochronie powietrza, a właściwie poprawie jakości powietrza. Dla wdrażania tych działań potrzebna są pieniądze. Aby zaplanować poziom wydatków oraz ewentualnie podjąć próbę pozyskania dofinansowania zewnętrznego (środki unijne, środki krajowych funduszy ochrony środowiska) niezbędne są prace planistyczne. Dlatego sporządza się Programy Ochrony Powietrza (Programy Poprawy Jakości Powietrza, Programy Ograniczania Niskiej Emisji). Dla części obszarów są one obowiązkowe, wynikają bowiem z zapisów ustawy *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. 2008 nr 25, poz. 150, z późn. zm., art. 89 i 91), a dla części dobrowolne. Zawartość merytoryczna Programów Ochrony Powietrza określona jest *Rozporządzeniem Ministra środowiska z dnia 8 lutego 2008 roku w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza* (Dz. U. 2008 nr 38, poz. 221). Rozporządzenie określa również dyrektywy Wspólnot Europejskich, które są wdrażane w zakresie regulacji rozporządzenia:

- 1) dyrektywy Rady 96/62/WE z dnia 27 września 1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza (Dz. Urz. WE L 296 z 21.11.1996, str. 55; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 3, str. 95);
- 2) dyrektywy Rady 1999/30/WE z dnia 22 kwietnia 1999 r. odnoszącej się do wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenków azotu oraz pyłu i ołowiu w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. WE L 163 z 29.06.1999, str. 41; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 164);
- 3) dyrektywy 2000/69/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 listopada 2000 r. dotyczącej wartości dopuszczalnych benzenu i tlenku węgla w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. WE L 313 z 13.12.2000, str. 12; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 5, str. 262);
- 4) dyrektywy 2002/3/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2002 r. odnoszącej się do ozonu w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. WE L 67 z 09.03.2002, str. 14; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 6, str. 497);
- 5) dyrektywy 2004/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (Dz. Urz. UE L 23 z 26.01.2005, str. 3).

I.1. Ukierunkowania prawne

Zgodnie z Prawem ochrony środowiska ocenę jakości powietrza dokonuje się w strefach, a strefę stanowią:

- miasta i aglomeracje o liczbie mieszkańców większej niż 250 tys.;
- obszar powiatu nie wchodzący w skład aglomeracji, o której mowa powyżej.

Na potrzeby ustalenia odpowiedniego sposobu oceny jakości powietrza w poszczególnych strefach wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje, przynajmniej co pięć lat, klasyfikacji stref, odrębnie pod kątem poziomu każdej substancji, wyodrębniając strefy, w których:

1. przekroczone są poziomy dopuszczalne;
 - 1a. przekroczone są poziomy docelowe;
 - 1b. przekroczone są poziomy celów długoterminowych;
2. poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego i jest wyższy od górnego progu oszacowania;
 - 2a. poziom substancji nie przekracza poziomu docelowego i jest wyższy od górnego progu oszacowania;
3. poziom substancji nie przekracza górnego progu oszacowania i jest wyższy od dolnego progu oszacowania;
4. poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania

Górny oraz dolny próg oszacowania oznacza procentową część dopuszczalnego poziomu substancji w powietrzu określoną w przepisach, które wydaje Minister właściwy do spraw środowiska w drodze rozporządzenia, które zawiera także sposoby, metody i zakres dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu oraz metodyki referencyjne modelowania jakości powietrza.

Jeżeli dla strefy stwierdza się przekroczenie poziomów docelowych, wówczas powstaje obowiązek prawny sporządzenia Programu Ochrony Powietrza, a odpowiedzialność za przyjęcie Programu w drodze uchwały w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomów substancji w powietrzu stwierdzające przekroczenia poziomów docelowych, spoczywa na sejmiku województwa.

I.2. Dokumenty strategiczne

Niezależnie od tego, czy Program tworzony jest w wyniku decyzji sejmiku województwa, czy też dobrowolnie wskazane jest przeanalizowanie następujących dokumentów:

I. Dokumenty krajowe:

- a. Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 plus – raporty 1, 2, 3, 4 - podstawowy materiał studialny dotyczący polityki przestrzennej państwa,
- b. Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 określa priorytety, obszary i system wdrażania funduszy unijnych – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności na lata 2007-2013. Cel strategiczny NSS to zapewnienie warunków do wzrostu konkurencyjności gospodarki. Jego realizacja odbywa się poprzez Programy Operacyjne (zarządzane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) oraz 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (zarządzanych przez zarządy województw). Zadania sprzyjające poprawie jakości powietrza zawarte są m.in. w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko:
 1. przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska,
 2. ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych,
 3. transport przyjazny środowisku,
 4. infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.
- c. „II Polityka Ekologiczna Państwa” (przyjęta przez Sejm 23 sierpnia 2001 roku), której głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI wieku oraz stworzenie podstaw do opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju. Polityka wyznacza kierunki działań prowadzących do zmniejszenia energochłonności gospodarki, określa priorytety w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, unowocześnienia systemów grzewczych w gospodarce komunalnej,
- d. „Program Wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010” (opracowany w 2002 roku) zawierający m. in. wskazówki i wytyczne dla uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych, na szczeblu krajowym,

- e. "Polityka Ekologiczna Polski na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014" stanowiąca aktualizację ekologicznej na lata 2007-2010. Nadrzędnym, strategicznym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju i tworzenie podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.
- Istotne dla jakości powietrza w Polsce są następujące cele średniookresowe do 2014 r., określone w ww. dokumencie:
1. rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
 2. wzrost efektywności wykorzystania surowców, w tym zasobów wodnych w gospodarce,
 3. zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, zaoszczędzenie 9% energii finalnej w ciągu 9 lat, do roku 2017,
 4. wspieranie budowy nowych odnawialnych źródeł energii, tak by udział energii z OZE w zużyciu energii pierwotnej oraz w krajowym zużyciu energii elektrycznej brutto osiągnął w roku 2010 co najmniej 7,5% oraz utrzymanie tego udziału na poziomie nie niższym w latach 2011-2017 przy przewidywanym wzroście konsumpcji energii elektrycznej w Polsce,
 5. dalsze zwiększenie udziału biopaliw w odniesieniu do paliw używanych w transporcie,
 6. spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza,
 7. spełnienie standardów emisyjnych z instalacji, wymaganych przepisami prawa,
 8. redukcja emisji z obiektów energetycznego spalania w kierunku pułapów emisyjnych określonych w Traktacie Akcesyjnym,
 9. zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska,
 10. konsekwentne wdrażanie krajowych programów redukcji emisji, tak aby perspektywie długoterminowej osiągnąć redukcję emisji w odniesieniu do emisji w roku bazowym wynikającą z porozumień międzynarodowych.
- f. „Polityka Energetyczna Państwa do 2030 roku” zawierająca długoterminową strategię rozwoju sektora energetycznego, prognozę zapotrzebowania na paliwa i energię oraz program działań do 2012 roku. "Polityka" określa 6 podstawowych kierunków rozwoju naszej energetyki - oprócz poprawy efektywności energetycznej jest to między innymi wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii. Ma to być oparte na zasobach własnych - chodzi w szczególności o węgiel kamienny i brunatny, co ma zapewnić uniezależnienie produkcji energii elektrycznej od surowców sprowadzanych. Kontynuowane będą poza tym działania związane ze zróżnicowaniem dostaw paliw do Polski, a także ze zróżnicowaniem technologii produkcji. Wspierany ma być również rozwój technologii pozwalających na pozyskiwanie paliw płynnych i gazowych z surowców krajowych. Polityka zakłada także stworzenie stabilnych perspektyw dla inwestowania w infrastrukturę przesyłową i dystrybucyjną. Na operatorów sieciowych nałożony zostanie obowiązek opracowania planów rozwoju sieci, lokalizacji nowych mocy wytwórczych oraz kosztów ich przyłączenia. W taryfach zostaną wprowadzone zachęty do inwestowania w infrastrukturę przesyłową i dystrybucyjną. Planowany jest również rozwój połączeń transgranicznych. Przyjęty dokument zakłada również rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. Zakłada też ograniczenie energetyki na środowisko,

- g. „Narodowy Plan Rozwoju Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej na lata 2004-2006” określający priorytety w zakresie inwestycji ekologicznych, możliwe do sfinansowania z funduszu spójności oraz z polskiego wkładu. Jednym z priorytetów jest ograniczenie emisji do powietrza: dwutlenku siarki, tlenków azotu, tlenków węgla i benzenu,
- h. „Strategia rozwoju energetyki odnawialnej” (przyjęta przez Sejm 23 sierpnia 2001 roku) zakładająca wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010 r. i do 14% w 2020 r., w strukturze zużycia nośników pierwotnych. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) ułatwi przede wszystkim osiągnięcie założonych w polityce ekologicznej celów w zakresie obniżenia emisji zanieczyszczeń odpowiedzialnych za zmiany klimatyczne oraz zanieczyszczeń powietrza,
- i. „Krajowy Program Zwiększania Lesistości” - aktualizacja 2003 r., jest modyfikacją KPZL, przyjętego przez Radę Ministrów RP w dniu 23.06.1995 r. Jest to dokument strategiczny, będący instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju. Dokument ten zawiera ogólne wytyczne sporządzania regionalnych planów przestrzennego zagospodarowania w dziedzinie zwiększania lesistości,
- j. „Sektorowy Program Operacyjny Transport na lata 2004-2006”, w którym określono działania dotyczące m.in. modernizacji linii kolejowych między aglomeracjami miejskimi i w aglomeracjach, przebudowę dróg krajowych, usprawnienie przejazdów przez miasta,
- k. „Polityka Klimatyczna Polski” (przyjęta przez Radę Ministrów w listopadzie 2003r.) zawierająca strategię redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020. Dokument ten określa między innymi cele i priorytety polityki klimatycznej Polski,
- l. „Założenia do ustawy o efektywności energetycznej” przygotowane w lipcu 2007 roku przez Ministerstwo Gospodarki zakładające, ograniczenie zużycia energii, strat w jej przesyłce i dystrybucji, zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i redukcja zanieczyszczeń środowiska.

II. Dokumenty wojewódzkie:

- a. Strategia rozwoju województwa _____ do roku 20XX” (uchwalona przez Sejmik Województwa _____) określająca cele w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego;
- b. Regionalny Program Operacyjny Województwa _____ 2007-2013 jako jeden z 16 programów regionalnych, dzięki którym realizowana ma być Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 oraz Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. Każdy RPO określa cel główny oraz cele szczegółowe. Szczególnie istotne dla programów ochrony powietrza są priorytety dotyczące środowiska wraz z celem głównym i celami szczegółowymi;
- c. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa _____,
- d. Program Ochrony Środowiska Województwa _____ (zatwierdzony przez Sejmik Województwa _____) zazwyczaj stanowiący rozwinięcie Strategii rozwoju województwa w zakresie ochrony środowiska. Celem programu powinno być doprowadzenie stanu środowiska w województwie _____ do poziomu wymaganego przez Unię Europejską.

- e. Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla województwa _____ wskazujący możliwości wykorzystania na terenie województwa energii wiatrowej, energii solarnej w kolektorach słonecznych, energii z biomasy, energii z biogazu oraz pomp ciepła,
- f. Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie _____ – Raport za ostatni rok - zawierająca ocenę stanu powietrza na terenie województwa _____ w świetle aktualnie obowiązujących norm emisyjnych.

III. Dokumenty powiatowe:

- a. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu _____ wyznaczająca kierunki rozwoju powiatu do XXXX roku. Zazwyczaj celem podstawowym jest poprawa warunków życia mieszkańców regionu, kształtowanie ładu przestrzennego oraz trwałego zachowania walorów przyrodniczych i kulturowych,
- b. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu _____, w którym wyznacza się miejscowo istotne priorytety.

IV. Dokumenty lokalne (miejskie, gminne)

- a. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta i/lub Gminy,
- b. Lokalny Program Rewitalizacji/Rozwoju Miasta/Gminy.
- c. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i/lub Gminy,
- d. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i/lub Gminy,
- e. Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta i/lub gminy – jeżeli powstała konieczność opracowania i został opracowany,
- f. Budżet Miasta i/lub Gminy,